

Nr 259.

Av herr **Welin**, om anslag till kvinnliga kurser i trädgårds-skötsel m. m.

I anslutning till det av tillkallade sakkunniga den 16 mars 1918 av-givna »Betänkande rörande åtgärder för främjande av trädgårdsodlingen företrädesvis bland mindre jordbrukare och lägenhetsinnehavare» framlade Kungl. Maj:t i proposition nr 312 vid 1919 års riksdag förslag till träd-gårdsundervisningens främjande, vilket förslag även blev av riksdagen an-taget. I överensstämmelse härmed har Kungl. Maj:t i 1920 års stats-verksproposition under nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att för 1921 anvisa å extra stat ett belopp av 24,300 kronor till undervisning i träd-gårdsskötsel.

Med anledning av förenämnda Kungl. Maj:ts proposition vid förra årets riksdag, väcktes av hr Welin en motion, nr 382 i andra kammaren, däri begärdes anslag till »ettåriga sommarkurser i trädgårdsskötsel för kvinnor».

Motionen blev av utskottet avstyrkt och av riksdagen avslagen. Ut-skottets avstyrkande hade följande motivering: »Utskottet har av den i motionen lämnade framställningen icke övertygats om behovet av och lämp-ligheten av kursers anordnande speciellt i det av motionären angivna syf-tet. Det vill dock synas utskottet, som om detta skulle kunna tillgodoses genom den undervisning, som för närvarande meddelas särskilt vid lant-manna- och lanthushållsskolor. Med hänsyn härtill, och då för övrigt någon närmare utredning i ärendet icke föreligger, kan utskottet icke bi-träda motionärens förslag.»

Då motionen nu förnyas, hoppas jag, att av den följande framställ-ningen med åtföljande bilagor skall framgå behovet och lämpligheten av sådana kurser, liksom även härigenom en närmare utredning torde vara

förebragt. Ytterligare uppgifter kunna erhållas från de skolor, som i motionen nämnas.

Behövet.

I den av staten bedrivna eller understödda undervisningen i trädgårdsskötsel förekomma inga kurser, som lämna en på samma gång elementär och tämligen grundlig undervisning i trädgårdsodlingen för dem, som behöva kunskap på detta område för eget bruk och för fortsatta trädgårdsstudier. Enda undantaget utgör trädgårdskursen vid Aug. Abrahamsons stiftelse å Nääs. I denna kurs, som tämligen nära motsvarar de här föreslagna kurserna, mottagas emellertid endast ett synnerligen begränsat antal elever. Den, som vill förskaffa sig sådan undervisning, som den ifrågasvarande, har knappast annan utväg än att vända sig till enskilda trädgårdsmästare. Hos dessa torde emellertid utbildningen i regeln vara tämligen ensidig och så gott som uteslutande omfatta det praktiska arbetet. Den teoretiska undervisning, som bör gå hand i hand med den praktiska, måste helt naturligt bli i hög grad tillbakasatt.

De nu befintliga av staten understödda trädgårdsskolorna äro alla tvååriga och avse utbildandet av trädgårdsmästare, och de fylla för visso på det bästa sätt sin uppgift, men för dem, som vilja hava kunskap i trädgårdsodlingen för eget bruk eller som underlag för fortsatta studier, äro de alldeles för långa.

Om dessa kurser sålunda äro för vidlyftiga för angivna ändamål, så äro de kunskaper, som inhämtas genom skolträdgårdar allt för obetydliga, särdeles som dessa trädgårdar äro avsedda för *barn*. Likaledes är den trädgårdsundervisning, som meddelas genom lantmannaskolor *alldeles otillräcklig* för den, som vill ha en grundligare kunskap, särdeles som den är uteslutande teoretisk, och skolorna i de allra flesta fall äro förlagda till vintern. Och även trädgårdsundervisningen vid lanthushållsskolorna är likaledes otillräcklig, särdeles som dessa skolor vanligen pågå tre månader och således under endast en del av växtperioden, understundom till och med under vintern. På sin höjd kunna de giva en på en viss årstid inriktad undervisning.

Jag kan icke finna annat, än att staten här lämnat en synnerligen stor lucka att fylla. Och då staten understöder flera olika utbildningsanstalter på lanthushållningens område för de bredare folklagren, synes det vara lämpligt, att staten även understöder skolor, som avse att sprida en grundligare kunskap om trädgårdsskötseln bland samma folklager. I Finland står dylik utbildning i mycket hög kurs både bland svenskar och

finnar. Vi svenskar äro i detta fall betydligt efter finländarna. På vissa håll har man emellertid utan statens medverkan inrättat sådana kurser, som de här omordade. Så är fallet vid Önnestads folkhögskola och lantmannaskola (bilaga 1). Liknande kurser förekomma vid Osby lantmannaskola och lantushållsskola (bilaga 5), vid Östra Grevie folkhögskola och tror jag även å andra platser, men alla kämpa med stora ekonomiska svårigheter. I Osby har man för avsikt att av ekonomiska skäl indraga kursen för 1920 (se bilaga 5). Herrljunga folkhögskola och lantmannaskola försökte förra året inrätta en sådan kurs men måste av ekonomiska skäl uppgiva den.

Dessa ettåriga teoretiska och praktiska trädgårdskurser hava helt säkert synnerligen stor betydelse för spridande av större kunskap om trädgårdssodlingen med dess uppgift i folknäringen och hemtrevnaden. Men på samma gång hava de den viktiga uppgiften att kunna förbereda till lärarinneutbildningen. De äro utmärkta förkurser för de flickor, som vid högre kurser vilja utbilda sig till lärarinnor. De nu befintliga skolorna för utbildning av trädgårdslärarinnor — Rimforsa, Adelsnäs och Brogrind m. fl. — lida i hög grad därav, att deras elever ofta sakna föregående trädgårdspraktik, och att de ej ha tillgång till »gallrat» lärarinnematerial.

Kommer jag så till dessa kursers organisation.

Organisation.

Till en början må påpekas, att de föreslagna kurserna alldeles särskilt lämpa sig för kvinnor. De sakkunniga framhålla (sid. 29) med stor styrka, att trädgårdsskötseln är synnerligen passande för kvinnor.

Lämpligast torde de böra förläggas till folkhögskolorna, som mer och mer utvecklas till kulturhärddar på landsbygden, men därjämte till lantmannaskolor och lantushållsskolor eller till enskilda ställen, där betingelserna kunna fyllas.

De sakkunniga synas också anse folkhögskolorna lämpliga för trädgårdsundervisning. På tal om en kurs i trädgårdsskötsel för trädskötare och jordbrukare i Norrland heter det (sid. 36): »Till en början bör Väster-norrlands trädgårdsskola vid Härnösand vara platsen för dylika kurser. Sedermera torde kurser i dessa vidsträckta landsdelar kunna anordnas vid folkhögskolor, om förhållandena sådant medgiva.» Och på sidan 80 förutsättes, att trädgårdsundervisning bör finnas vid folkhögskolor, då det heter: »Vad vidare den kompetens beträffar, trädgårdslärarinnor vid våra folkhögskolor besitta, är denna i regel ganska svag.» Förläggningen av kurserna till folkhögskolorna bör för undervisningen medföra den fördelen,

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 4 saml. 80 häft. (Nr 256—259.) 2

att där är lätt att ordna den teoretiska utbildningen. En mycket betydelsefull fördel av sådan förläggning är den, att den ofta talrika ungdom, som vistas vid folkhögskolan och med densamma förenade skolor, erhåller väckelse att vårda sig om trädgårdsskötseln och kanske även någon liten kunskap häri.

Beträffande *tiden* för kurserna, så böra dessa fortgå hela växtperioden från våren till hösten, så att eleverna få deltaga i alla vid en trädgård förefallande arbeten.

Undervisningen bör i övervägande grad omfatta praktiskt arbete, alldestund trädgårdskunskapen kräver mycken praktik, men därjämte även teoretisk undervisning i trädgårdsskötsel och några andra ämnen, exempelvis botanik och trädgårdsritning. Det dagliga praktiska arbetet bör upptaga omkring 6 timmar, vartill komma 1—2 timmars teoretisk undervisning.

Läraren (eller helst *lärarinnan*) bör vara synnerligen väl kvalificerad. Biträde för den teoretiska undervisningen bör kunna erhållas från den skola, dit kursen är förlagd. Kursen bör för övrigt stå under samma ledning som denna skola.

Elever mottagas till ett antal av 5—20, allt efter trädgårdens storlek och lärarekrafterna. Avgift för undervisningen bör erläggas, dock högst 50 kronor för hela kursen.

Ekonomi.

En trädgårdskurs bör alltid kunna bereda sig rätt avsevärda inkomster genom försäljning ur trädgården, men dock är *statsunderstöd* behöfligt, dels för att kursen icke skall vara allt för mycket beroende av sådan försäljning och dels för att en väl meriterad lärare skall kunna anställas. Ett belopp av 2,000 kronor årligen till varje skola torde vara tillräckligt. Önskemålet borde vara minst en skola i varje län. Första året blir det kanske icke mer än 5 skolor. Alltså erfordras härför 10,000 kronor.

Beträffande kursernas ekonomi hänvisas i övrigt till bil. 2, 3, 4 och 6.

För att underlätta tillträdet för obemedlade och mindre bemedlade, böra sådana erhålla *stipendier* av statsmedel till samma belopp, som utgå vid folkhögskolor och lägre undervisningsanstalter för jordbruket, för närvarande 35 kronor i månaden för obemedlade och 20 kronor för mindre bemedlade. För varje skola torde det härför erfordras omkring 1,500 kronor. Räknar man med 5 skolor första året, skulle det bli 5,000 kronor.

Det kunde sättas i fråga, om statsanslaget till skolans drift bör uppvägas av motsvarande statsbidrag, väl i så fall från vederbörande hushåll-

ningssällskap. Emellertid äro hushållningssällskapen för närvarande så hårt ansträngda, att det måste anses fullkomligt hopplöst att få dessa att bevilja nya anslag. Det borde vara nog med att sällskapen, såsom beträffande lantmannaskolorna, vitsorda kursernas behov för orten. Som ortsbidrag borde i stället skolornas nettoinkomster från trädgården räknas. Detta bleve en eggelse för vederbörande att sköta trädgården ekonomiskt.

Det understöd, som staten sålunda komme att lämna, kunde anses så mycket mera berättigat, som enligt de trädgårdssakkunnigas meddelande (sid. 11 och 12) den svenska staten lämnar betydligt mycket mindre understöd till trädgårdsodlingens främjande än t. ex. den norska och den danska staten.

Skulle utskottet icke finna den här lämnade framställningen och utredningen tillräckligt belysande för att tillstyrka statsanslag till ifrågasvarande trädgårdskurser, så anhålles, att utskottet ville hemställa till riksdagen, att den hos Kungl. Maj:t ville begära en utredning i ärendet.

Med anledning av det anförda får jag hemställa,

att riksdagen ville besluta

1) att till ettåriga kvinnliga kurser i trädgårdsskötsel å extra stat för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av 10,000 kronor;

2) att för beredande av stipendier åt obemedlade och mindre bemedlade elever vid ifrågasvarande kurser å extra stat för år 1921 anvisa ett förslagsanslag av 5,000 kronor.

Stockholm den 22 januari 1920.

S. Welin.

I motionens syfte instämma:

Sven Persson.

John Jönsson.

Sven Jönsson.

And. Karlsson.

A. Danielsson.

John Erlansson.

Bilaga 1.

Kvinnliga trädgårdsskolan i Önnestad.

(Ur Önnestads folkhögskolas prospekt).

Skolans ändamål är att lämna unga kvinnor praktisk och teoretisk kunskap i trädgårdsskötsel, dels för handhavande av mindre trädgårdar, dels för meddelande av sådana förkunskaper, som erfordras för vidare studier inom trädgårdsyrket eller för lärarinneutbildning vid undervisningsanstalter, som hava trädgårdsskötsel på sitt program.

Särskilt bör kvinnlig ungdom lägga märke till det *hälsostärkande inflytande*, genomgång av trädgårdskurs med praktiska arbeten medför.

Kurserna omfatta: Jämsides fortlöpande praktisk och teoretisk undervisning i läggning och skötsel av varm- och kallbänkar, jordens bearbetning och gödsling, sådd och plantering, skötsel av köks- och prydnadsväxter samt skötsel av frukt-trädgård och bärbuskar, trädbeskäring m. m., krukväxtodling samt trädgårdsprodukternas tillvaratagande och konservering. Även ingår i undervisningen trädgårdsbokföring och enklare trädgårdsritning samt för trädgårdsskötseln grundläggande ämnen, såsom delar av botanik, kemi och värmelära. Tillfälle till undervisning i födoämneslära samt höns- och kaninskötsel gives även. Mera försigkomna elever kunna under denna kurs pågå inskrivas i folkhögskolans högre avdelning — se huvudprospektet — och därigenom komma i åtnjutande av undervisning i än flera ämnen, såsom i hälsolära, fysik, kemi och lanthushållning.

Undervisning meddelas av skickliga manliga och kvinnliga lärarekrafter på skilda områden. Huvudlärarinnan har fullständig trädgårdsmästareutbildning och examen.

Undervisningsfältet utgöres av skolornas äldre och nyare trädgårdsområden.

Som *inträdesfordringar* håg och fallenhet för trädgårdsarbeten, förutgående folkskoleundervisning eller genomgång av högre utbildningsanstalter, folkhögskola eller flickläroverk. Därjämte kräves tillräckliga kroppskrafter. Äro hälsa och kraftförhållande tvivelaktiga, tillrådas sökande att vidtala läkare och vid ansökan foga dennes utlåtande.

Kurserna börja den . . . mars. Första tiden pågå huvudsakligen praktiska arbeten. Sökande, som äro förhindrade att infinna sig till denna tid, kunna i mån av utrymme emottagas efter särskild överenskommelse även vid annan tidpunkt.

Kurserna avslutas i slutet av oktober och kunna utgående elever erhålla betyg.

Kursavgiften är 50 kr. Mindre bemedlade kunna erhålla befrielse från avgiften och i vissa fall även erhålla fri kost och logis.

I kurserna deltaga elever från *skilda samhällsklasser*.

Skolans elever hava i regel haft mycket lätt att efter fullbordad kurs erhålla *avlönade trädgårdsplatser*, när de så önskat. Önnestad i januari 1919. Yngve Melander, skolans föreståndare.

Bilaga 2.

Till trädgårdssakkunnige, Stockholm.

Undertecknad anhåller härmed vördsamt att få påkalla kommitterades uppmärksamhet och eventuella bistånd i en undervisningsfråga rörande trädgårdsundervisningen i vårt land, som måhända ej varit så mycket uppmärksammas, men som dock utan tvivel torde vara förtjänt av ärade kommitténs välvilliga omhändertagande.

Redan under åren 1886—1907, då undertecknad förestod *Bodens folkhögskola och lantmannaskola* i Norrbottens län, insåg jag betydelsen därav, att trädgårdsskötseln finge till gagn för folknäringen och till hemmens förskönande vinna insteg bland lantbefolkningen. Till främjande av denna sak ansåg jag genaste vägen vara att intressera folkhögskolans kvinnliga ungdom i frågan — de unga lantbrukaredöttrarna; och lyckades mig väl att under en längre följd av år, intill *dess jag åter flyttade söder ut*, i Boden upprätthålla trädgårdsskolan för unga kvinnor, i vilken tvenne kvinnliga trädgårdskrafter arbetade som lärarinnor. Undervisningen var kombinerad med skolköksarbete.

De gynnsamma resultat, som jag trodde mig vinna genom denna undervisning, lockade mig att under medverkan från skolorna åter upptaga kvinnlig trädgårdsskola, sedan jag med 1907 blivit föreståndare för Önnestads folkhögskola och lantmannaskola i Kristianstads län.

Under min Norrbottensvistelse blev jag i tillfälle att på ort och ställe göra bekantskap med prostinnan Nora Pöyhönens å Haapaves i Finland ryktbara trädgårdsskoleverksamhet, som redan då sedan en längre tid tillvunnit sig finska statens livliga erkännande och understöd — en verksamhet, som bedrevs efter liknande principer och med samma mål som Bodenskolans, om än i vida större skala och som sedan efter sig avsatt flera dotterskolor, en t. o. m. så nordligt som upp mot det finska Kukkola vid Torneälv. Erfarenheterna från denna skola stärkte mig livligt i min tro på denna skolarts synnerligen stora nationella betydelse.

Det arbete i trädgårdsundervisning, som kommit till stånd i Önnestad, utvecklade sig till en början i samma riktning som det i Boden. Men kom jag så småningom att omforma verksamheten något, anpassande densamma efter mera sydliga förhållanden. Sålunda frigjordes 1912 trädgårdsundervisningen från den egentliga folkhögskoleundervisningen och dess skolköksarbeten, så att från denna tid trädgårdsintresserad ungdom kom att arbeta å särskild avdelning, kvinnliga trädgårdsskolan. Denna skola har numera följande organisation:

Skolan sorterar under samma *skolstyrelse* som folkhögskolan och lantmannaskolan och förestås av undertecknad. Som första lärarekraft och instruktis tjänstgör sedan 1914 fröken Alice Ahlcrona, tidigare utexaminerad från Alnarps trädgårdsskola. Teoretisk undervisning meddelas förutom av fröken A. även av en av lantmannaskolans agronomer samt i fråga om konservering av lärarinna, utbildad vid fackskolan för huslig ekonomi, Uppsala.

Undervisningen, som är övervägande praktisk och årligen fortgår 15 mars

—15 à 20 okt., avser att giva sådan praktisk och teoretisk undervisning, som kan bibringa kvinnlig ungdom de första grunderna för att igångsätta och driva en mera rationell trädgårdsskötsel för hemmets räkning eller i tjänst hos ägare av mindre trädgårdar samt att genom konservering m. m. väl tillgodogöra trädgårdsprodukter. Givet är, att största vikten lägges vid grönsaksodling — inkl. drivbänksskötsel — samt värden om fruktträd och bärbuskar. Men söker skolan, i den mån så ske kan, även bibringa intresse för prydnadsväxternas, särskilt perennernas odling. I viss mån karakteristiskt för vår undervisningsart är även skolans bemödanden att genom flitiga exkursioner och resor till framstående trädgårdar och till trädgårdsutställningar söka höja intresset och vidga elevernas synfält.

Som *övnings- och demonstrationsfält* för arbetena har använts Önnestadsskolornas trädgårdsområden, å vilka under senaste arbetsåret uppdrivits uteslutande genom det kvinnliga arbetet en bruttoproduktion av mer än 4,000 kr. oavsett trädgårdarnas ans- och prydnadsarbeten. Genom nyförvärv av jordegendom under innevarande år kan skolans verksamhet ha mycket goda utsikter att utvidgas.

Ett framtidsmål torde vara att kunna göra kursen frivilligt tvåårig.

Antalet elever har under senare åren varit 8, 10 à 12, varförutom »övre avdelningens» elever i folkhögskolan även kommit i åtnjutande av en del undervisning. Till nu stundande kurs äro 15 elever anmälda eller det maximiantal, som för närvarande kan mottagas. Skolan har i regel haft mycket lätt att placera de elever, som önskat försörjningsplatser eller anställning för vidare utbildning.

Omkostnaderna för eleverna utgöras av en undervisningsavgift på 50 kr. samt bekostnad av inackorderingen. Avlöning av lärarekrafter belöpa sig oavsett husrum och kost till c:a 1,200 kr.

Under för handen varande förhållanden och sedan skolorganisationen nu hunnit uppnå en viss stadga, är det tydligt, att ledningen börjat se sig för efter anslag av allmänna medel till verksamhetens stödjande. Och då speciellt Kristianstads läns hushållningssällskap ej torde kunna bereda den lättnad, som behöves till undervisningens befrämjande, anhåller undertecknad härmed å styrelsens för skolan vägnar värdsammast om ärade kommitténs benägna bistånd att utverka *statsunderstöd* till denna och eventuellt liknande kurser, samtidigt som organisationen för trädgårdsundervisningen i övrigt bedrives.

Med den organisation, som skolan för närvarande har, och under förhoppning att framgent kunna få så gott som fritt använda en hel del av de undervisningsmedel, som de förenade folkhögskol- och lantmannaskolinstitutionerna disponera, anser jag såsom lämpligt understöd åt själva skolverksamheten 1,500 à 2,000 kr. årligen samt därutöver statsunderstöd till mindre bemedlade och obemedlade elever enligt samma grunder, som gälla för folkhögskolors och lantmannaskolors samt kvinnliga lanthushållningsskolors elever, eller för närvarande resp. 15 och 25 kr. pr månad, varvid skolan förbinder sig att lämna visst antal elever avgiftsfri undervisning.

Skulle kommittén vara i behov av ytterligare utredning, står givetvis undertecknad med nöje till tjänst. Önnestad, kvinnliga trädgårdsskolan den 9 mars 1918. Vördsammast å styrelsens vägnar Yngve Melander.

Bilaga 3.*P. M. angående anslagsbehov vid Önnestads folkhögskolas kvinnliga trädgårdsskola.*

Sedan skolstyrelsen den ¹¹/₁ 1918 ingick till Kungl. Maj:t genom kungl. lantbruksstyrelsen för erhållande av anslag till skolans verksamhet och dessförinnan inlämnat utredning till »trädgårdssakkunnige», ha sådana ekonomiska omvärderingar inträffat, som måste medräknas för nutidsläget, varjämte skolarbetet vuxit ut till sitt omfång med krav på något mera utvecklad organisation. Av denna anledning ber undertecknad att få hänvisa till följande.

Under de år kvinnliga trädgårdsskolan arbetat, har den varit omfattad med stort intresse, vadan densamma i förhållande till de hjälpmedel, som kunnat stå till disposition, nått en god utveckling. Dessa hjälpmedel ha emellertid varit av helt privat natur, i det Önnestads folkhögskolas och lantmannaskolas garantiförening fått draga mest hela lasset. Det är dock givet att denna med sina högst begränsade tillgångar och mångahanda förpliktelser ej kunnat stödja därefter, att utvecklingen kunnat bli vad den bort, i saknad av understöd från annat håll.

Så har skolan — resp. garantiföreningen — ej kunnat hålla något avsevärt antal frielever eller giva avsevärd annan lättnad åt eleverna. Såsom lärarekrafter ha anskaffats de efter förhållandena bästa möjliga, men ha dessa måst avlönas svagt.

Icke dess mindre har intresset för skolan utvecklats sig, och *de ungas offervillighet för ifrågavarande utbildning synes mig lämna det mest slående bevis på, hur i högsta grad trängande behovet är, att statsmakterna allvarligt behärta denna viktiga undervisningsform.*

Redan sommaren 1909 lämnade folkhögskolan i Önnestad teoretisk och praktisk undervisning i trädgårdsskötsel åt kvinnliga elever genom fackutbildad lärarekraft. Men först med 1914 organiserades egentlig trädgårdsskola. Kurserna ha samlat följande antal elever, samtliga i mera mogen ålder, merendels i 18—25 åren.

År 1914	bevistades	skolan	av	6	elever
» 1915	»	»	»	10	»
» 1916	»	»	»	11	»
» 1917	»	»	»	9	»
» 1918	»	»	»	13	»
» 1919	»	»	»	17	»

eller sammanlagt 66 elever.

Skolans trädgårdslärlarinna har dessutom handlett och undervisat även i kvinnliga folkhögskolans högre avdelning, och ha en hel del hospitanter utöver här ovan angivna antal begagnat skolans undervisning.

Så gott som samtliga dessa elever, många av dem ganska obemedlade, hava

under sin långa skoltid av 7 månader haft att bekosta sig *undervisningsavgift, kost och logi* med ljus och för del av tiden även uppvärmning, *böcker, skolmaterial* och *studieresor*, vartill givetvis kommer ett rätt betydande *klädsnit* och diverse utgifter. Att dessa under nu pågående dyrtidsförhållanden måste vara synnerligen betungande, torde framgå av nedanstående beräkning angående kostnaderna pr elev för sistlidne år:

Undervisningsavgift	50: — kr.
7 månaders kost à 100 kr.	700: — »
7 » rumshyra, medelpris	70: — »
7 » belysning	3: — »
Böcker och skolmaterial c:a.....	10: — »
Studieresor c:a.....	60: — »
	<hr/>
	Summa 893: — kr.

Medräknas resekostnader till och från skolan jämte klädsnit och skodon samt tvätt m. m., en summa som jag vill anslå lågt till 155: — kr. pr elev, så torde uppstå pr elev en *totalkostnad pr kurs om 7 månader av c:a 1,048 kr.* — i runt tal 1,050 kr. — varvid dessutom är att bemärka, att en del av eleverna måste taga hänsyn till förlust av arbetsförtjänst under utbildningen. Av denna beräkning framgår även, att *kurserna torde vara mycket svåråtkomliga för alldeles obe-medlade.*

Det torde här vara på sin plats att påpeka, hur trädgårdsskolan vid Önne-stad möjliggjort även förbättrade undervisningsmöjligheter vid lantmannaskolan och kvinnliga folkhögskolan och väckande initiativ ej allenast för samtliga elever utan även utåt i bygden och vida omkring. Skolans anläggningar och planteringar, sträckande sig över nog så vida områden, verka redan i och för sig väckande och manande på ungdomsskarorna, så mycket mera som denna väckelse ofta förstärkes genom allmänna föredrag samt demonstrationer m. m.

Man kan inom samhället vida omkring spåra en uppräckning till intresse för trädgårdsskötsel och trädgårdsans, som verkar glädjande. Ej minst torde härvid hava verkat de tvenne stora trädgårdsutställningar, som anordnades å skolan sommaren 1916, en under högsommaren och en under hösten, vilka utställningar utfördes genom trädgårdsskolan och dess elever och blevo mycket talrikt besökta och uppmärksammade.

Som ett annat bevis på befruktande intresseverksamhet, utgående från trädgårdsskolan, torde även kunna påpekas Göingebygdens trädgårdsförening med säte vid Önne-stads folkhögskola. Denna förening, som startades år 1914 genom initiativ från skolans trädgårdsintressenter, har med sistlidet år kommit upp till medlemsantal av 135 personer och en medelomsättning för sista två åren av, c:a 20,000 kr.

Med innevarande år, då föreningens kvinnliga instruktör avgått, har föreningen engagerat egen manlig instruktör, en vid Alnarps trädgårdsskola fullt utbildad trädgårdsmästare med lön av 3,600 kr.

Som bilagor till förut omnämnda skrivelse till Konungen har styrelsen in-

sänt årsredogörelser — avsnitt ur folkhögskolans och lantmannaskolans årsredogörelser. Av dessa framgår, att under vissa år försäljningssummorna av de produkter, som avsatts inom garantiföreningens trädgårdsområden, blivit ganska avsevärda. Så var särskilt förhållandet under sommaren 1918 med dess fenomenalt uppskrivade produktpriser. Denna sommar hade också garantiföreningen ställt ökat jordutrymme till trädgårdsskolans disposition.

Jag har anfört dessa resultat för att påvisa *möjligheterna för god trädgårdsproduktion även under skötseln genom kvinnlig trädgårdsskolas elever*. Men därest man ur dessa siffror frestas att draga den slutsatsen, att de skulle bevisa, att en trädgårdsskola kan bära sig själv utan understöd utifrån av allmänna medel, vill jag endast påpeka det orimliga i en dylik uppfattning, varvid även torde bemärkas, att de i berättelserna angivna siffrorna äro *bruttovärden*.

Bilagda budgetförslag för vår kvinnliga trädgårdsskola visar allt för tydligt, hur trängande behoven för skolverksamheten äro, vilket ock påpekats igenom ovanstående utredning angående elevkostnaderna. Tydligtvis måste här skiljas på *garantiföreningens* ekonomi och ekonomiska resurser och *skolverksamhetens*. Dessa äro två verksamheter var för sig, även om lämpligheten tvingat till samarbeten och garantiföreningen hittills nödgats stå såsom nästan ensamt bärande kraft för trädgårdsskolans utveckling. Den kan ej göra detta i fortsättningen, även om den tagit initiativet och huvudansvaret till en början. Givet är, att garantiföreningen har ekonomisk fördel av trädgårdsskolan genom bekommen arbetskraft, vilket även villigt erkännes genom det i budgetförslaget upptagna ganska ansevärd *förslagsbidraget av 2,500 kr*. Men denna fördel är tydligtvis starkt begränsad.

Först måste ihågkommas, att en mycket dryg andel av elevernas arbetstid blir direkt improduktiv, då den måste avsättas till teoretisk undervisning och övningar, såsom vid okulering, ympning, binderier o. s. v. Ritningsövningar taga avsevärd tid, så ock de många tidsödande men dock så instruktiva och väckande studieresorna. Och även den omständigheten må ej förglömmas, att nybörjarens — här kvinnors — rena arbetsprestationer ej på långt när bliva likvärdiga med vana arbetares samt att mycket förstöres och vanvårdas på grund av elevernas okunnighet och bristande vaksamhet. Och självfallet är, att föreningen måste tillgodoräkna sig ersättning för jordränta, plöjning, bearbetning och gödsling av fälten, inköp av frön, plantor och planteringsväxter, kostnader för drivbänkar, redskap och inventarier, bevakningsanordningar, körslor, administration och försäljningar m. m., och har föreningen nu i sikte att få vidkännas betydande omkostnader för *uppförande av växthus*, vilka mer och mer visa sig behövliga för att man skall kunna meddela de första grunderna även i denna gren av växtskötseln.

Givet är, att garantiföreningen å sina nu rätt så stora områden har ganska stora förutsättningar att driva en bärande trädgårdsskötsel *även utan skolelever*, men att den föredrar formen av trädgårdsskola, då garantiföreningens hela syfte uteslutande går *ut på undervisningens befrämjande*. Som talande bevis på att trädgårdsskoleverksamhet ensamt för sig visserligen kan vara nog så vansklig, föreligger detta av mig inhämtade faktum, att Osby lantmannaskola i år måst nedlägga sin likartade verksamhet i brist på medel.

Det torde emellertid vara lika nödvändigt att här skilja på *skolverksamheten*
Bihang till riksdagens protokoll 1920. 4 saml. 80 häft. (Nr 256—259.) 3

och *garantiföreningens affärsverksamhet* genom *trädgårdsskötseln*, som att man vid andra, exempelvis statens skolor, härvid måste göra uppdelning. Så t. ex. vid Alnarps lantbruksskola med dess stora affärsverksamhet, Adelsnäs o. s. v.

Med stöd av här givna utredningar, vågar jag hoppas på största möjliga förståelse för ärendet och trädgårdsskolans understödjande efter de principer, som framgå av ekonomitablån, varjämte behovet av understöd åt eleverna kraftigt måste framhåvas. Önnestad den 20 januari 1920. Yngve Melander, föreståndare.

Bilaga 4.

Inkomst- och utgiftsförslag för kvinnliga trädgårdsskolan i Önnestad.

Inkomster.

10 elevavgifter (10 frielever)	kr.	500:—
Bidrag från garantiföreningen	»	2,500:—
Statsanslag	»	3,000:—
		<hr/>
	kr.	6,000:—

Utgifter.

Lön till trädgårdslärlarinna	kr.	2,500:—
Bostad, vedbrand och lyse till samma	»	633:60
Lön till biträdande lärarinna	»	300:—
Bostad, vedbrand, lyse och kost till samma	»	1,108:40
Extra lärare för teoretisk undervisning	»	500:—
Hyra för undervisningslokaler	»	300:—
Bränsle, lyse och städning	»	200:—
Annonsering, telefon, undervisningsmateriel m. m.	»	200:—
Resekostnader för lärarinna under studieresor	»	158:—
		<hr/>
	kr.	6,000:—

Önnestad i januari 1920. Yngve Melander.

Bilaga 5.

Redogörelse för trädgårds- och fjäderfäskötarekurserna vid Osby lantmanna- och lantushållsskola.

För att öka och vidmakthålla intresset för yttre göromål bland våra kvinnor, beslöt skolstyrelsen att vid skolan anordna kurser för unga kvinnor i trädgårds- och smådjursskötsel. Kurserna togo sin början våren 1917 och ha pågått i tre år. Den ordinarie kurstiden har omfattat c:a 5 månader av sommarhalvåret. Elevantalet var 9 år 1917, 8 år 1918 och 7 år 1919. På grund av ekonomiska svårigheter har skolan ej kunnat antaga flera elever.

Undervisningen har meddelats dels genom praktiska övningar och dels genom lektioner på lärorummet. Den har omfattat: köksväxtodling på kalljord

och i bänk, fruktodling, odling av prydnadsväxter, kläckning av fjäderfä på naturlig väg och genom konst, uppfödning av fjäderfä, fjäderfanans utfodring och vård, fjäderfäavel, biskötsel och kaninskötsel under det första året, svinskötsel, produkternas tillvaratagande och konservering. Vidare har någon undervisning förekommit i naturkunnighet, jordart- och gödsellära samt foderlära och fysiologi. Undervisningen har ej varit fullt likartad alla åren, då skolans tillgångar stundom nödgat till inskränkningar.

Av de utgående eleverna ha en del återvänt till hemmen för att där göra sina nyförvärvade kunskaper fruktbarande, en del ha tagit tjänst för att sköta trädgård och smådjur hos andra, och återigen ha en del fortsatt sina studier som praktiserande elever, och någon enstaka elev, som ej passat för yttre göromål, har återgått till sin förra sysselsättning.

På grund av den tryckande dyrtiden ställer det sig vanskligt att på enskild väg anskaffa nödiga medel för trädgårdskursernas uppehållande, varför skolstyrelsen har för avsikt att ej anordna någon kurs under 1920, såvida ej inom den närmaste tiden någon möjlighet till ekonomisk förbättring yppar sig.

I synnerhet ställer det sig svårt för obemedlade och mindre bemedlade att genomgå en kurs, enär stipendier ej kunna erhållas. Det är merendels elever från de mindre hemmen på landet, vilka äga förutsättningar för att på bästa möjliga sätt tillgodogöra sig undervisningen.

Då här omnämnda kurser äro till synnerligen allmänt gagn, såväl med avseende på en särskilt nyttig produktion, som möjligheten att bereda kvinnor ett sunt och stärkande arbete ävensom öka intresset för yttre göromål vid hemmen, synes det skolstyrelsen skäligt, att staten understöder denna undervisningsverksamhet och beviljar obemedlade och mindre bemedlade elever stipendium till minst samma omfattning som vid lanthushållsskolorna. Skolstyrelsen kan nu efter tre års erfarenhet vitsorda gagnet av dessa kurser ävensom möjligheten att erhålla lämpligt antal elever. Att elevantalet ej varit högre än 7 å 9 pr kurs beror därpå, att ekonomien ej tillåtit att antaga flera elever. Osby den 12 januari 1920. Å skolstyrelsens vägnar: E. Brolin.

Bilaga 6.

Redogörelse för trädgårds- och fjäderfäskötareskolans vid Osby lantmanna- och lanthushållsskola ekonomi.

Sommarkursen 1919.

<i>Inkomster.</i>		<i>Utgifter.</i>	
Anslag av Sveriges allmänna fjäderfäavelsförening	kr. 800: —	Lärare och instruktörer	kr. 2,500: —
Frivilliga bidrag	» 1,500: —	Stipendier	» 400: —
Inkomster av trädgård och fjäderfä	» 1,452: 50	Annonser, porto, trycksaker och telefon	» 355: 30
	<u>kr. 3,752: 50</u>	Inventarier och byggnader	» 497: 20
			<u>kr. 3,752: 50</u>

Anmärkingar

Sveriges allmänna fjäderfävelsförening har uppfört en större hönshusbyggnad om 8 avdelningar, foderrum och ett bostadsrum vid skolan år 1917, och innevarande år ett kycklingshus för 3,100 kr. ävensom bekostat kontrollreden och tillökning av fjäderfågårdarna för en kostnad av c:a 500 kr. Vidare har samma förenings konsulenter meddelat undervisning utan någon kostnad för skolan.

Osby lantmannaskolas garantiförening har avgiftsfritt upplåtit omkring 1 1/2 tunnland trädgård, en ekonomibygnad, flera elevrum och lämnat bidrag till inventarier, reparationer, telefon, tryck, annonser m. m.

Osby kommun har vid Osby municipalsamhälle avgiftsfritt upplåtit en jordareal till ett värde av 8 à 10,000 kr.

Lärarepersonalen vid Osby lantmanna- och lanthushållsskola har meddelat fri undervisning.

Flera länsföreningar till fjäderfävelns befrämjande ha lämnat mindre, kontanta bidrag till stipendier.

Fredrika Bremer-förbundet har bidragit med stipendiemedel.

Stipendier.

Då många utav eleverna varit obemedlade, har det varit nödvändigt att skaffa dem stipendier, vilka oftast ha utgått i form av fri bostad och fri kost. För att kunna bereda eleverna dessa förmåner har skolan ofta nödgats att utsträcka elevernas praktiska övningar på bekostnad av den tid, eleverna behövt för att följa den teoretiska undervisningen, varigenom elevernas intresse lätt slappas och fara för överansträngning gör sig gällande. För att undvika dessa svåra olägenheter nödgas vi neka flertalet obemedlade inträdessökande plats vid skolan, såvida ej tillräckliga stipendiemedel kunna med säkerhet erhållas.

Avlöning till lärare.

Tillgångarna ha ej varit tillräckliga för att erhålla en fast anställd lärarinna, varför ombyte av lärarekrafter ofta måst äga rum. Osby i januari 1920. Å skolstyrelsens vägnar: E. Brolin.